

حیرفت

در آینه تاریخ

مؤلف:

حسین رفعتی

انتشارات

مرکز کرمان شناسی

رفعتی، حسین. ۱۳۲۲ -

جیرفت در آینه تاریخ/ مؤلف حسین رفعتی. -- کرمان:

مرکز کرمان شناسی. ۱۳۸۶.

۴۳۲ ص. مصور، جدول، نمونه.

ISBN 964-9908-08-0

شابک: ۹۶۴-۹۹/۸-۰۸-۰

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیپا

کتابنامه: ص. ۴۰۷-۴۱۴.

۱- جیرفت. ۲- جیرفت -- تاریخ. الف. مرکز کرمان شناسی. ب. عنوان.

۹۵۵/۷۲۴۲

DSR ۲۰۸۱/ ۵۷

م ۸۵-۱۷۷۵۹

کتابخانه ملی ایران

عنوان کتاب: جیرفت در آینه تاریخ

مؤلف: حسین رفعتی

حروف چینی: لایلا گهرگزی (مرکز کرمان شناسی)

صفحه آرایی: ندا غلامرضاییگی، لایلا گهرگزی (مرکز کرمان شناسی)

مدیر امور اجرایی: مجید جاوید

طرح روی جلد: محمدرضا هاشمی نژاد (کلک نقشبند)

ناشر: مرکز کرمان شناسی

نوبت چاپ اول: ۱۳۸۶

چاپ: شرکت ایرانچاپ

تیراژ: ۲۰۰۰ جلد

شابک: ۹۶۴-۹۹۰۸-۰۸-۰ ISBN: 964-9908-08-0

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

انتشارات مرکز کرمان شناسی: کرمان، خیابان ابن سینا، تلفن: ۳-۲۲۶۹۵۸۱

۹۳	 سکاهای
۹۴	 حکومت پهلویها در جیرفت
۹۵	 خصوصیت سکاهای
۹۶	 مذهب سکاهای
۹۶	 عادات و رسوم سکاهای
۹۷	 برخی از اقوام سکاهای
۹۸	 شکست اسکندر از مردم جیرفت
۹۹	 دلجوئی اسکندر مقدونی از مردم جیرفت
۹۹	 حمایت مردم جیرفت از او منس، دشمن اسکندر
۱۰۰	 هدف پئوسستاس از برگزاری جشن قربانی
۱۰۱	 اسکندر در ساحل هلیل رود
۱۰۱	 وضعیت جیرفت در اواخر دوره ساسانی
۱۰۲	 دین و تحولات دینی در جیرفت
۱۰۵	 دین مانئی
۱۰۷	 دین مزدک
۱۰۸	 دین بودا
۱۰۹	 مهاجرت اعراب به ایران و جیرفت
۱۱۰	 مهاجرت اعراب بعد از اسلام
۱۱۱	 علت سقوط ساسانیان
۱۱۳	 دین اسلام در جیرفت
۱۲۱	 خروج خوارج
۱۲۲	 خوارج در جیرفت
۱۲۴	 نامه حجاج
۱۲۴	 جنگ خوارج با لشکر مهلب در جیرفت
۱۲۸	 ماهیت جنبش خوارج
۱۲۸	 مراسم مذهبی در عهد آل بویه
۱۲۹	 غارت جیرفت به دست لشکر خراسان
۱۳۰	 لشکر کشی ملک قاورد سلجوقی به جیرفت
۱۳۱	 قراختانیان
۱۳۲	 رفتار براق با مغولها
۱۳۳	 سلطان سنجر سلجوقی در آرزوی استیلا بر جیرفت
۱۳۴	 پناه آوردن ایرانشاه سلجوقی به جیرفت

جیرفت در زمان حکومت محمد شاه بن ارسلان شاه.....	۱۳۶
جیرفت در زمان حکومت طغرل شاه سلجوقی.....	۱۳۶
جیرفت در زمان حکومت بهرام شاه.....	۱۳۷
غزها چگونه بر جیرفت حاکم شدند.....	۱۳۸
حکومت خوارزمشاهیان.....	۱۳۹
نذر (صدقه) مبارزالدین محمد مظفر.....	۱۴۰
جیرفت در حکومت آل مظفر.....	۱۴۱
شکست امیر مبارزالدین محمد در جیرفت.....	۱۴۴
عاقبت امیر مبارزالدین محمد.....	۱۴۴
جیرفت در عهد حکومت شاه شجاع.....	۱۴۵
انتقام مبارزالدین محمد مظفری از اوغانیان.....	۱۴۷
لشکر کشی ملک شجاع الدین زوزنی به جیرفت و رودبار.....	۱۴۸
قراوناس.....	۱۴۹
حکومت گورکانیان و جیرفت.....	۱۵۰
دوره حکومت امیر تیمور گورکانی.....	۱۵۱
جنگ ابوحرابه.....	۱۵۳
از بین رفتن حشمت و عظمت جیرفت بدست مغولها.....	۱۵۵
آرام شهر کرمان.....	۱۵۶
رویدادهای جیرفت در عهد صفویه.....	۱۵۷
راه بندی امان الله جبالبارزی بر سپاه شاه عباس.....	۱۵۷
اختلاف میر حیدر مهنی و میر غلامعلی رودباری.....	۱۵۸
سکونت میرزا حاتم بیگ وزیر در جیرفت.....	۱۵۹
دعوی میرزا کاظم کلانتر و غلامعلی رودباری.....	۱۵۹
کشته شدن میرحیدر رودباری.....	۱۶۰
حمله مجدد پر دل خان بلوچ.....	۱۶۲
زن رئیس رودبار اسیر بلوچ.....	۱۶۲
غارت جیرفت به بهانه دعوی سنی و شیعه.....	۱۶۳
جیرفت مناسبترین راه.....	۱۶۳
اسامی داروغه ایالت کرمان در عهد صفویه.....	۱۶۴
قشون جیرفت و رفع شورش بلوچستان.....	۱۶۴
نامه میر سلمان مهنی، وزیر را از بلا تکلیفی نجات داد.....	۱۶۵
کلانتران معتبر بلوکات در عصر صفوی.....	۱۶۶

فهرست مطالب

۱۵	مقدمه ناشر
۱۹	خلاصه اطلاعات در مورد جیرفت
۱۹	مقدمه
۲۲	آثار شهر باستانی جیرفت
۲۴	سابقه تمدن جیرفت
۲۷	هند ایران
۲۸	تقسیمات جیرفت بر مبنای آب
۲۹	بادهای موسمی جیرفت
۳۰	ضرورت پیدایش شهر باستانی جیرفت
۳۱	نگاهی کلی به جیرفت در عرصه تاریخ
۳۴	وجه تسمیه و نامهای جیرفت
۳۶	گذروزی
۴۲	قصه اصحاب کهف
۴۳	دقیانوس
۴۴	جیرفت ونیز کرمان
۴۶	آثار و بناهای تاریخی
۴۷	فهرست بناها و محوطه‌های تاریخی به ثبت رسیده شهرستان جیرفت
۴۸	اقلیم (آب و هوای جیرفت)
۴۹	عوارض طبیعی
۴۹	الف- کوه‌ها
۵۱	ب- رودخانه‌ها
۵۴	سد جیرفت
۵۶	زمین‌شناسی حاشیه دشت جیرفت
۵۶	گسلهای دشت جیرفت

۵۷	 مشخصات لایه‌های آبدار بخش حاشیه‌ای دشت جیرفت
۵۹	 دشت بلوک:
۶۰	 گسلها:
۶۰	 آبهای سطحی دشت بلوک
۶۰	 آبهای زیر زمینی دشت بلوک
۶۲	 آبهای زیر زمینی
۶۳	 سفره تحت فشار
۶۴	 کیفیت آبهای زیر زمینی دشت بلوک
۶۵	 دشت بلوک
۶۵	 جدول خلاصه منابع آب دشت جیرفت
۶۶	 کشاورزی
۶۷	 جدول سطح زیر کشت محصولات کشاورزی
۶۷	 جایگاه کشاورزی منطقه جیرفت در ابعاد ملی و استانی
۶۸	 مساحت مراتع شهرستان جیرفت
۶۸	 گیاهان صنعتی جیرفت
۶۹	 عرقیات
۷۰	 آبهای معدنی
۷۰	 آداب آب باد رفتن
۷۱	 راهنمای چشمه‌های آبگرم و آب سرد معدنی (آب باد)
۷۱	 وضع استراتژیکی
۷۲	 عوامل پیشرفت جیرفت در زمان گذشته
۷۴	 عوامل عقب ماندگی جیرفت در زمان‌های گذشته
۷۷	 جاده ابریشم
۷۸	 راه‌های قدیم جیرفت
۷۹	 قلعه سلیمانی
۸۰	 قلعه طبق یا قلعه «شهیدون» (کویز)
۸۲	 قلعه سموران
۸۳	 اقوام اولیه ساکن در شهرستان جیرفت
۸۹	 کوچ و بلوچ
۸۹	 نام جیرفت در کتیبه تخت جمشید
۹۰	 حکومت سلوکی‌ها و موریانها
۹۲	 حکومت‌های ناپایدار

۲۵۱		میترا نیسم
۲۵۲		اظهار نظر مورخین یونان در مورد جیرفت باستان
۲۵۳		روستای ریگ انبار
۲۵۵		جازموریان
۲۵۶		کاوشگران خارجی
۲۵۷		طایفه بامری
۲۵۷		طایفه سابقی (سائکی)
۲۵۷		طایفه شاه ولی بُر (شولی بُر)
۲۵۸		طایفه تیرگر
۲۵۸		طایفه آسیابُر (عصابُر)، (آسویُر)
۲۶۰		(روستای پَوَرکی)
۲۶۱		طایفه رئیسی
۲۶۴		طایفه خالصی
۲۶۵		طایفه افشار
۲۶۶		طایفه تاجیک
۲۶۸		طایفه کرد
۲۷۰		روایات فردوسی در مورد کردها
۲۷۱		طایفه بدویی
۲۷۲		طایفه سادات
۲۷۲		طایفه وزیری
۲۷۲		طایفه کلکی
۲۷۲		طایفه پهلوان
۲۷۳		دهستان مردهک
۲۷۵		منطقه مهنی
۲۷۶		طایفه مهنی
۲۷۷		طایفه مهنی به روایت شفاهی
۲۷۸		ساردو (ساردوئیّه)
۲۷۸		کوههای ساردو
۲۷۹		طوایف ساردوئیّه
۲۸۰		سلطان سید احمد
۲۸۲		تاریخ رواشی
۲۸۲		روایت کرامات سلطان سید احمد

۲۸۴	روایت مهمان شدن شاه نعمت الله ولی
۲۸۶	آثار تاریخی ساردوئیه
۲۸۶	کاروانسرا (خان) سر بیژن از آثار سلجوقیان است
۲۸۶	مساجد ساردوئیه
۲۸۷	آب‌های معدنی ساردوئیه
۲۸۷	مناطق تفریحی و خوش آب و هوای ساردوئیه
۲۸۷	معادن ساردوئیه:
۲۸۷	روستای کاکن (کاکان = کهکان)
۲۸۸	مشاهیر جیرفت در زمان قدیم
۲۸۹	طایفه امگزی (امجزی)
۲۹۳	معادن
۲۹۳	گیاهان صنعتی
۲۹۳	روستاهای تاریخی جیرفت
۳۰۴	بناهای تاریخی گرم سالار رضا
۳۰۵	روستای غیک
۳۰۶	روستای نورک (Nervork)
۳۰۷	روستای روداب
۳۰۷	روستای سبزواران
۳۰۸	رضا شاه چگونه املاک پهلوی را به دست آورد
۳۰۹	شیر خورشید
۳۰۹	وزارت دارائی
۳۰۹	ورثه جعفر قلی اسعد
۳۱۰	روستای سفدر (سکدر - سقدر)
۳۱۱	روستای پشت لر
۳۱۲	روستای الله آباد هرنندی
۳۱۴	روستای رومرز
۳۱۵	روستای دهنه گمرکان
۳۱۵	روستای گلاب صوفیان
۳۱۶	روستای «قلعه زنگیان» (قلعه زنگیون)
۳۱۷	قیام زنگیان
۳۱۸	املاک خاصه و خالصه
۳۲۰	روستای دوساری

۱۶۷	میر سلیمان کلانتر اسفندقه و اقطاع
۱۶۸	میر حیدر کلانتر اسفندقه اقطاع و جیرفت و ساردو
۱۶۹	بی لیاقتی حاتم بیگ وزیر
۱۷۰	شفاهت میرحیدر مهنی از عوض بیگ
۱۷۱	تنها سند حکومت افشار در رابطه با جیرفت
۱۷۲	شریف پسر قالیباف جبالبارزی
۱۷۳	توقف چند ماهه شیخ الاسلام کرمان در دلفارد
۱۷۴	خبر در حکومت افشار
۱۷۵	شورشهای ضد حکومتی
۱۷۷	جیرفت چشم انداز و هدف متجاوزین
۱۷۸	موقعیت و قلمرو جیرفت در زمان گذشته
۱۷۹	جیرفت تبعیدگاه عدالت خواهان
۱۸۰	اتحاد سران ولایات کرمان در مورد نپذیرفتن خاتلرخان به حکومتی کرمان
۱۸۰	آثار وکیل الملک در جیرفت
۱۸۱	اتحاد سران ولایات علیه فتحعلی شاه
۱۸۴	فتحعلی شاه در جیرفت
۱۸۴	آزادی رعایا از قید صاحبان زمین به دستور ناصرالدین شاه
۱۸۵	سرپیچی فتحعلی خان مهنی
۱۸۶	چریک‌های رودبار در بمپور، به روایتی دیگر
۱۸۶	آسایش عمومی در حکومت آقاخان محلاتی
۱۸۷	غارت جیرفت به دست آقاخان محلاتی
۱۸۷	ایلغار جیرفت بدست آقاخان محلاتی
۱۸۸	جیرفت و استعمار
۱۹۱	کُتار بخاطر ثمرش سنگ می‌خورد
۱۹۱	میانجیگری سعید خان رودباری
۱۹۲	فتح قلعه انگوران کرمان
۱۹۳	جیرفت همگام با مشروطه خواهان
۱۹۴	باز هم سخن از ستم حکام جبالبارز
۱۹۵	اوضاع عمومی کرمان قبل از امیر اعظم
۱۹۷	امیر اعظم که بود
۱۹۸	سلاطین عشره
۲۰۰	جنگ سلاطین عشره

۲۰۳	علت ناکامی سلاطین عشره
۲۰۳	جیرفت و مشروطه
۲۰۷	علت انقلاب مشروطه
۲۰۸	آغاز نهضت مشروطه
۲۰۹	تشدید نهضت مشروطه
۲۱۰	قیام دهقانان جیرفت علیه استبداد
۲۱۳	انجمن غلامان آزاد
۲۱۴	اولین دوره قانونگذاری
۲۱۹	قانون گذاری
۲۱۹	اسامی نمایندگان جیرفت در مجالس قانون گذاری
۲۲۰	منطقه سرحدی بلوچستان ایران
۲۲۰	کلیات منطقه سرحدی بلوچستان ایران
۲۲۱	طوایف سرحدی بلوچستان ایران
۲۲۳	سرحد- خرداد و تیر ۱۲۹۵ هـ ۱۹۱۶ م
۲۲۵	حوادثی که ماده تاریخ شفاهی جیرفت هستند
۲۲۵	عیدانه در سقندر (سقندر)
۲۲۶	علت لشکر کشی جیهند
۲۲۸	جیهند در جیرفت
۲۲۹	جیرفت سرزمین ظلم ستیزان
۲۳۲	بردگی
۲۳۹	اوستا
۲۴۰	بلوچکاره
۲۴۰	ساختار اجتماعی و سلسله مراتب قدرت اجتماعی روستا
۲۴۱	الف- قبل از انقلاب
۲۴۱	ب- بعد از انقلاب
۲۴۱	۱- دوران فترت
۲۴۱	۲- تولد شوراها
۲۴۳	دهستان اسفندقه
۲۴۶	طوایف جیرفت
۲۴۸	طایفه مالکی رودبار
۲۵۰	اوضاع امنیتی قسمتی از جیرفت و رودبار در رژیم گذشته
۲۵۰	روستای سرتمین (سروتمین)

به نام خداوند جان و خرد

در جنوب استان کرمان سرزمین گسترده جیرفت با زمین‌های حاصلخیز و آب و هوای متنوع و گوناگون و میاهوی رودخانه پر برکت هلیل و وجود چشمه سارهای روان و آبهای زیرزمینی فراوان و مردمانی پرتلاش در طول تاریخ تمدن‌های پیاپی را بوجود آورده و به عللی این تمدنها در دوره‌هایی از حیات بشری نابود شده‌اند اما فرزندان خلفش دوباره و چند باره بر جایگاه و منازل اجدادشان تمدنهای جدیدی را به منصه ظهور رسانده‌اند و در اوایل قرن بیست و یکم میلادی و اواخر قرن چهاردهم هجری شمسی مردم جیرفت تمدن و فرهنگ کم مانندی را بوجود آورده‌اند که در دنیا به هند کوچک یا هند ایران شهرت دارد و محصولات کشاورزش در فصولی از سال که برف و سرما بیشتر سرزمین ایران را در بر گرفته است رنگین کننده و زینت بخش سفره مردم مناطق مرکزی و شمالی کشورمان و پایتخت نشینان و شیخ نشین‌های خلیج فارس گردیده و آوازه محصولات رنگارنگش در اقصی نقاط جهان شنیده می‌شود و به علت گستردگی خاک، در سالهای اخیر، پنج شهرستان کهنوج، منوجان، قلعه گنج، رودبار و عنبرآباد از آن جدا شده است و با قابلیت‌های کم مانندی که دارد در آینده می‌تواند نوید دهنده رونق و اعتبار بیشتری باشد.

و جیرفت سرزمین افسانه‌ها و رمز و رازها در ده ساله اخیر به عنوان خاستگاه و زادگاه یکی از اولین تمدنهای بشری معرفی گردید و آثار به دست آمده از کاوش‌های غیرقانونی که متأسفانه در تمام سرزمین جاودانه ایران به صورت پدیده‌ای رایج و پرسود و غیر اخلاقی درآمده است و انتقال مخفیانه آثار باستانی آن به کشورهای مختلف دنیا موجب گردید با این عمل ویران کننده تمدن از طرف مسئولین نظام مقدس

جمهوری اسلامی ایران برخورد قاطع و شدید صورت گیرد و با تشکیل گروه ویژه مبارزه کند و کاوهای غیرقانونی تقریباً جلوی سودجویان و غارتگران میراث گرانبهای فرهنگی کشورمان گرفته شد اما هزاران قطعه از سنگ‌های تراشیده نقش دار کم نظیر که در دنیا مشابهی ندارند و دیگر اشیاء به دست آمده از گورستانها یا خانه‌ای ویران شده منطقه جیرفت اکنون زینت بخش موزه‌های کشورهای غربی و شرقی می‌باشند بدون این که معرفی شده باشند در کدام منطقه یافت شده‌اند یا مربوط به کدام تمدن هستند.

خوشبختانه کاوش‌های علمی و باستان شناسانه چند سال گذشته در قسمت‌های مختلف تمدن دقیانوس و مناطق دیگر آن نتایج بسیار ارزنده‌ای را به همراه داشت و نام آراتای هم عصر با تمدن سومر به عنوان تمدن باستانی جیرفت بر سر زبانها افتاد. بدون شک برای معرفی و شناساندن چنین تمدنی دهها کتاب، صدها مقاله و هزاران نوشته در زمینه‌های گوناگون تاریخی، جغرافیائی، باستان‌شناسی و غیره مورد نیاز است تا بتواند تشنگان به مطالعه و تحقیق را راضی نماید.

به علت از میان رفتن ناگهانی تمدن بزرگ جیرفت در قرون باستان و کمی اطلاع از گذشته و نبودن امکانات نگهداری نوشته‌ها و نابود شدن اطلاعات شفاهی بر اثر مرور زمان منبع و حتی سنگ نوشته‌ای که گویای شناساندن تمدن باستانی جیرفت باشد یا علل ویرانی‌ها را روشن کند در دست نبود و مسائل تاریخی و گذشته‌های تمدن بیشتر شهرستانهای استان کرمان نیز وضعی مشابه با جیرفت داشت به همین جهت از آغاز تشکیل مرکز کرمان‌شناسی از تمام محققین، مؤلفین و صاحب نظران کرمان و دیگر مناطق با آغوش باز استقبال کردیم و آنها را تشویق به جمع آوری اندیشه‌هایمان نمودیم و حاصل کار و تلاش مجموعه مرکز کرمان‌شناسی تألیف بیش از صد جلد کتاب در زمینه‌های گوناگون گردید و تاریخ اکثر شهرستانهای استان به زیور طبع آراسته شد و در مورد تاریخ و تمدن جیرفت اولین کتاب با عنوان تاریخ جیرفت و کهنوج به قلم آقای عزیز الله صفا یکی از محققین و پژوهشگران ارزنده منطقه جیرفت به چاپ رسید که مورد استقبال علاقمندان قرار گرفت و در حال حاضر هیچ نسخه‌ای از آن موجود نمی‌باشد و مجموعه جیرفت در آئینه تاریخ که اکنون در مقابل شما و در حال مطالعه آن هستید دومین کتاب تاریخ درباره جیرفت است که سالها از عمرش را وقف چنین کار مهم مردم پسندانه‌ای کرده است و در ضمن دو اثر دیگر از این معلم فرهیخته توسط

۳۲۲	قضاوت در عصر قاجار
۳۲۶	آثار تاریخی دوساری
۳۲۸	روستای آب برده
۳۲۹	روستای دهنو شهنسوار
۳۲۹	روستای امیر آباد آقا احمد
۳۲۹	دره محمد غریبشاه
۳۲۹	یدا... فوق ایديهم
۳۲۹	مکرو و مکرالله واللّٰه خيّر ماکرين
۳۳۰	روستای تیرگری (ساردوئیّه)
۳۳۱	دره سکو
۳۳۱	آثار تاریخی دره سکاها:
۳۳۳	معدن مس ده والی
۳۳۴	بحر آسمان
۳۳۶	روستای دلفارد
۳۳۷	مکانهای مقدس
۳۳۹	سبک معماری
۳۳۹	کاروانسراهای جیرفت
۳۴۱	نیکوکاران و بنیادهای خیریه
۳۴۱	مساجد و حوزه‌های علمیه سبزواران
۳۴۲	راه و ترابری
۳۴۲	خدمات وزارت راه و ترابری در شهرستان جیرفت
۳۴۶	پایانه‌ها
۳۴۶	هواپیمائی
۳۴۷	روستاهای قلعه‌ای
۳۴۹	مناسبات اجتماعی عشایر جیرفت
۳۵۱	دامپزشکی
۳۵۳	تعلیم و تربیت
۳۵۴	عده مدارس کرمان عده مدارس بلوکات
۳۵۵	کشف حجاب در جیرفت
۳۵۸	دانشکده کشاورزی
۳۶۲	دانشگاه و مراکز و مؤسسات آموزش عالی
۳۶۴	دانشکده پرستاری

۳۶۷	 صنایع دستی
۳۶۸	 معادن
۳۶۸	 اقتصاد روستاهای جیرفت
۳۷۲	 عشایر
۳۷۴	 تشکیلات اجتماعی عشایر در عهد باستان
۳۷۴	 بادیه نشینی
۳۷۴	 انواع کوچ‌ها
۳۷۵	 کولی‌ها
۳۷۸	 اقتصاد عشایر
۳۷۹	 ازدواج
۳۸۳	 موسیقی ۱
۳۸۷	 آلات موسیقی متداول در جیرفت و کهنوج
۳۸۷	 پوشش
۳۸۸	 جیرفت به روایت جغرافی دانان قدیم
۳۹۰	 مهاجرت جیرفتی‌ها به اروپا
۳۹۱	 غارت جیرفت
۳۹۲	 قرنطینه
۳۹۲	 پل‌های عظیم شهرستان جیرفت
۳۹۳	 جیرفت و انقلاب اسلامی ایران
۴۰۷	 منابع و مآخذ
۴۱۵	 نمایه اعلام
۴۱۸	 نمایه جایها
۴۲۶	 نمایه شخصیتها و معاریف

مرکز کرمان‌شناسی چاپ گردیده است باشد که ارائه این کتاب به صاحبان اندیشه و طالبان تاریخ و محققان و دانشجویان اطلاعات گران قیمتی ارائه نماید و مرکز کرمان‌شناسی مانند گذشته با تمام توان علی رغم مشکلات و کمبودها آماده همکاری با اهالی قلم و فکر و اندیشه است. به امید از میان رفتن ابهامات و روشن شدن گوشه گوشه‌های تاریک تاریخ کرمان و جیرفت.

مجید جاوید
مرکز کرمان‌شناسی

www.ketab.ir